

Effekterna av vårdnadsbidraget

- Kraftiga neddragningar i förskolan
- Begränsningar i barns rätt till förskola
- Minskad jämställdhet i familjeliv och arbetsliv
- Minskat deltagande i arbetslivet
- Tillbakagång för en modern familjepolitik i världsklass

Inledning

De borgerliga partierna presenterade före valet grunddragen i deras förslag till att införa ett vårdnadsbidrag. Under vintern har regeringen och Göran Hägglund också preciserat att bidraget är tänkt att vara genomfört till 2008.

Vårdnadsbidraget kommer att gå till några, men måste betalas av oss alla, och det kommer att gå ut över den kommunala förskolans resurser och kvalitet. För att finansiera vårdnadsbidraget måste nämligen resurser tas från kommunernas förskolor, vilket betyder större barngrupper och försämrad kvalitet. Det tycker inte vi är acceptabelt. Barns rätt till förskola är inte heller att förbise. I den här rapporten genomlyser vi konsekvenserna för kommunerna om ett vårdnadsbidrag införs. (Se vidare i bilaga, samt under rubriken; Förutsättningar för beräkningarna)

Vilka kommer i huvudsak att kunna ta vårdnadsbidraget i anspråk? För det första visar försöken hittills att det är en övervägande majoritet kvinnor som nyttjar bidraget. För det andra kommer en ensamstående mamma som ska leva på 3000 kronor i månaden få mycket svårt att skaffa mat på bordet till barnen. Ska ensamstående låginkomsttagare betala för reformer som endast vänder sig till sammanboende?

Kvinnors rätt och möjlighet till egen försörjning var ett genombrott för jämställdheten. Med vårdnadsbidraget förs Sverige långt tillbaka i tiden när det gäller att utveckla vårt land i jämställd riktning. Risker är uppenbara att många kvinnor kommer att förlora fast förankring på arbetsmarknaden och samtidigt avsevärt försämra sina egna försörjningsmöjligheter. Dessutom kommer uttag av vårdnadsbidrag, istället för inkomst av förvärvsarbete, leda till en sämre ålderspension.

Med vårdnadsbidraget tycks regeringen med Göran Hägglund i spetsen vilja väcka gamla föräldrade idéer till liv om kärnfamiljen. Det är svårt att se som annat än en kraftig tillbakagång av den moderna familjepolitik vi utvecklat i Sverige. Vilken kvinna idag längtar tillbaka till 1950-talets husfruideal när man gick till sin man och bad om lov att köpa ny kappa eller pengar till barnets skolresa? Bilderna påminner starkt om ett patriarkalt samhälle som vi hade hoppats att samhället vänt ryggen för länge sedan.

För oss socialdemokrater är det viktigt att familjepolitiken omfattar alla och utvecklas så att möjligheterna ökar för alla föräldrar att vara hemma med sina barn.

Det är omöjligt att göra någon säker prognos över hur många föräldrar som i dag arbetar och har barn i förskola eller familjedaghem som kommer att gå ned i arbetstid eller sluta arbeta om ett vårdnadsbidrag införs. Men det föreslagna vårdnadsbidraget ger helt klart tydliga incitament att arbeta mindre.

Andra länder står idag på kö för att ta reda på hur vi kunnat förena en hög förvärvsfrekvens med ett högt barnafödande. Svaret är lika enkelt som genialt. En väl utbyggd förskola i kombination med en generös föräldraförsäkring gör att kvinnor slipper välja mellan arbete och barn.

Effekter av ett kommunalt vårdnadsbidrag på förskolans kvalitet

Kostnader för vårdnadsbidraget

Vårdnadsbidraget är enligt de borgerliga partiernas gemensamma förslag 3000 per månad och 36 000 kronor per år i den obeskattade varianten. Vårdnadsbidraget kan tas ut efter barnets 16:e månad när föräldraförsäkringen är slut.

Det är rimligt att anta att föräldrarna till alla barn mellan 1 och 3 som inte går i förskola eller familjedaghem kommer att ta ut vårdnadsbidrag. De är 74 284 till antalet enligt Skolverket. Det ger en årskostnad för vårdnadsbidraget för dem som idag inte har barnen i förskola eller familjedaghem på 2,6 miljarder kronor.

Förutom de barn som inte alls går i förskola eller familjedaghem har s.k. deltidsbarn rätt till vårdnadsbidrag. 54 procent av alla barn i förskolan är där på deltid, dvs. högst 30 timmar per vecka. (Skolverket, Rapporten Uppföljning av reformen maxtaxa och allmän förskola m.m. sidan 33) Det innebär att de enligt de borgerliga partiernas förslag ska kunna få del av ett vårdnadsbidrag nedtrappat mot graden av deltagande i barnomsorg. Det innebär att dessa föräldrar bör få minst ett kvarts vårdnadsbidrag, dvs. 750 kronor per månad. Antalet deltidsbarn (exklusive 15 000 barn till föräldralediga som inte kan få vårdnadsbidrag) i åldern 1 – 3 år är ca 107 000. Kostnaden för vårdnadsbidraget till den gruppen blir då 962 miljoner kronor per år.

Sammantaget innebär alltså detta att vårdnadsbidraget enbart med dagens utnyttjandegrad av förskola och familjedaghem blir 3,5 miljarder kronor (3 560 miljoner kronor).

Vårdnadsbidraget tar resurser från förskolan

Vårdnadsbidraget ska finansieras av kommunerna utan några extra tillskott. Vi utgår från att de borgerliga partierna inte vill att kommunerna ska höja skatten. Därför antar vi att vårdnadsbidraget ska finansieras inom kommunens budget för barnomsorg. En nedskärning av förskolornas resurser med 3,5 miljarder kronor är mycket kännbar. Det ger kraftigt sänkt kvalitet genom större barngrupper och lägre

personaltäthet. Det är svårt att bedöma hur stor minskningen av förskolans resurser totalt kommer att bli. Vi vet inte hur många som kommer att utnyttja vårdnadsbidraget och avstå från förskola. Men 3,5 miljarder kr motsvarar ca 10 000 anställda inom förskolan. (Se vidare avsnitt; Förutsättningar för beräkningarna) Eftersom vårdnadsbidraget medför att antalet barn i förskola minskar så kommer även förskolans resurser att minska ytterligare.

Förskolan är den välfärdsverksamhet som brukar toppa undersökningar om svensk välfärd. Vi anser att barn har rätt till bra förskolor med en pedagogisk verksamhet som ger lärande, lek och trygghet. Fram till år 2006 ökade vi socialdemokrater antalet anställda i förskolan med 6 000 för att höja kvaliteten. Kvalitetsarbetet i förskolan måste fortsätta att öka, inte minska. Därför är vi mycket oroade av vårdnadsbidragets effekt på förskolan. Vi tycker inte att det är rätt att barn som går i förskolan ska drabbas av att några väljer att utnyttja vårdnadsbidraget.

Minskade incitament för att arbeta och minskade skatteintäkter

Det är omöjligt att göra någon säker prognos över hur många föräldrar som i dag arbetar och har barn i förskola eller familjedaghem som kommer att gå ned i arbetstid eller sluta arbeta om ett vårdnadsbidrag införs. Men en sak är säker - det föreslagna vårdnadsbidraget ger tydliga incitament att arbeta mindre. För en höger som ständigt hävdar att det ska löna sig att jobba är det konstigt att lägga förslag som gör det mindre lönsamt för småbarnsföräldrar att arbeta.

Vårdnadsbidraget påverkar också samhällets inkomster likväl som individens inkomster idag och i framtiden som pensionär. Den som slutar arbeta betalar inte in skatt. Det ger lägre inkomster till kommun och landsting. Vi har därför gjort beräkningar av hur stort skattebortfallet kan bli beroende på hur många som väljer att sluta arbeta på grund av vårdnadsbidraget. Vilka exakta effekter förslaget får är dock omöjligt att förutsäga.

År 2005 fanns 226 000 barn i förskola och familjedaghem. (Skolverket) I tabellen nedan finns beräkningar av intäktsbortfallet beroende på hur stor andel av föräldrarna till de barnen som väljer att sluta arbeta på grund av vårdnadsbidraget. Vi utgår från att den som slutar arbeta har en lön om 15 000 kronor i månaden. (Om lönen vore högre skulle bortfallet vara större.) Vi räknar enligt skattetabell 32. En person med den inkomsten betalar skatteinkomster till kommun och landsting på cirka 42 696 kronor i skatt till kommunen per år.

Bortfall av kommunala skatteintäkter:

Andel föräldrar som slutar arbeta på grund av vårdnadsbidraget.	Kommunalskatter (mnkr)
-10 %	-964
-20 %	-1 929
-30 %	-2 892

Vårdnadsbidragets effekter på familjerna och barnets tillgång till båda sina föräldrar

Vi socialdemokrater vill att framtidens familjepolitik ska vara en politik som riktar sig till alla barnfamiljer. Ett kommunalt vårdnadsbidrag kommer endast att kunna utnyttjas av familjer med två familjeförsörjare. En ensamstående mamma som ska leva på 3000 kronor i månaden kommer få mycket svårt att överhuvudtaget skaffa mat på bordet till barnen. Ska ensamstående låginkomsttagare betala för reformer som i första hand vänder sig till sammanboende? Vårdnadsbidraget är alltså fördelningspolitiskt och ur rättvisesynpunkt förkastligt.

Vi socialdemokrater vill att familjepolitiken formas på ett sätt som sätter barnet i fokus. Det bästa för barnet är att få en bra relation till båda sina föräldrar. I Nacka kommun som infört ett kommunalt vårdnadsbidrag, var år 2006 3 av 66 ansökande vårdnadshavare män. Det är alltså kvinnorna som i praktiken är hemma medan männen måste jobba ännu mer för att försörja familjen, vilket ger ännu mindre tid för barnen med deras pappor. Vårdnadsbidraget är därmed också en mansfälla.

Vårdnadsbidragets effekter på jämställdheten

Socialdemokraterna är ett feministiskt parti som värnar kvinnors såväl som mäns ekonomiska oberoende. De borgerliga partierna verkar inte ha funderat över effekter som kvinnors självförsörjning och situationen på arbetsmarknaden. Risker är uppenbar att vårdnadsbidraget ger negativ påverkan för arbetsgivares vilja och benägenhet att anställa kvinnor. Det kan också betyda minskade möjligheter för kvinnor i barnafödande ålder att avancera och göra karriär. Totalt sett kommer vårdnadsbidraget få konsekvensen att människor förlorar fast förankring på arbetsmarknaden. Detta samtidigt som deras egna försörjningsmöjligheter avsevärt försämras.

Bilaga bifogas med uträkningar av effekterna på kommunnivå.

Förutsättningarna för beräkningarna (beräkningarna finns i bilagan)

Uträkningen visar hur många anställda vårdnadsbidragets kostnader motsvarar kommun för kommun.

När vi räknat på effekterna av vårdnadsbidraget har följande antaganden gjorts:

- Snittkostnaden för en anställd i förskolan inklusive arbetsgivaravgifter är beräknad till 333 333 kronor per år.
- Kostnaden för vårdnadsbidraget är minst 3 000/månad eller 36 000/år och barn. Ingen hänsyn har tagits till eventuellt förändrade mönster i utnyttjande av förskola i gruppen 1-3 år.
- Vi utgår från att alla som idag är hemma med sina barn och faller inom regelverket för att få bidrag kommer att ansöka om vårdnadsbidrag.
- Ingen hänsyn har tagits till bortfall av skatteintäkter.
- Schablonen för deltidsbarn bygger på att varje kommun i landet har samma andel deltidsbarn som riksgenomsnittet. Definitionen av och antalet deltidsbarn varierar mellan år och kommuner så kraftigt att det inte är meningsfullt med annat än en schablon.
- Vi har också räknat på schablonen att varje deltidsbarn tar ut i 25 % av vårdnadsbidraget. Denna summa måste betraktas som en minimisumma.
- Deltidsbarn vars föräldrar är föräldralediga med syskon till barnet är borträknade.
- Dessutom förutsätts att inga föräldrar tar ut vårdnadsbidrag innan dess att barnet är 16 månader gammalt på grund av att ersättningen i såväl de tre lägstanivåmånaderna som den lägsta ersättningen i föräldraförsäkringen är högre än 3000 kronor i månaden 16 månaders ålder
- Kalkylen är med dessa förutsättningar alltså en minimikalkyl för vad vårdnadsbidraget kostar i respektive kommun och dess effekter på kvaliteten i förskolan i form av personal.

Kostnaden för vårdnadsbidraget är framräknat på följande sätt:

- Antal barn i åldern 1-3 år som är inskrivna i förskola eller familjedaghem i respektive kommun har dragits bort från totala antalet barn i ålder 1-3 år i respektive kommun. Denna summa, dvs. de barn som enligt förslaget kan komma i åtnjutande av vårdnadsbidraget, har sedan tagits gånger 3000

kronor/mån under 32 månader (de fyra första månaderna av treårsperioden förutsätts barnet vara hemma med föräldraledig förälder). Denna summa har sedan delats på tre för att få fram årskostnaden.

- Uppgifter om antalet barn totalt i kommunerna är hämtade från SCB:s befolkningsstatistik och avser den 31/12 2005. Siffrorna på antalet inskrivna barn i åldern 1-3 år är tagna från Skolverkets publikation "*Barn, elever, personal och utbildningsresultat - kommunal nivå, del 1 2006*". Antalet deltidbarn bygger på uppgifter från Skolverket, *Rapporten Uppföljning av reformen maxtaxa och allmän förskola m.m.* sidan 33.